

ARAPÇADA MUDA‘AF FİLLER

Sahih fiiller grubunun ikinci ögesi olan *Muda‘af fiiller* (الأفعال المضعفة) yapısında şedde bulunan sülâsî fiillerdir. Bu fiillerin ikinci ve üçüncü harfleri, yani ‘aynu’l fiili ve lâmu’l-fiili aynı harftir: مَدَّ / فَرَّ / شَدَّ / مَرَّ / عَدَّ fiilleri gibi.

Muda‘af Fiilin Mâzî Çekimi

Muda‘af fiilin mâzî (di’li geçmiş zaman) çekimi, sâlim fiilin mâzî çekiminden pek farklı değildir. Özellikle 3. çoğul şahıs dişil formundan itibaren idgâm çözülmek suretiyle (yani şeddeyi kaldırıp aynı harfi yan yana kullanarak) yapılan fiilin çekimi, tıpkı salim fiilin mâzî çekimi gibidir. Şimdi مَدَّ fiiliyle yapılan aşağıdaki çekim tablosunu inceleyelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ مَدَّوْا Onlar uzattılar	هُمَا مَدَّا O ikisi uzattı	هُوَ مَدَّ O uzattı	Gâib
هُنَّ مَدَدْنَ Onlar uzattılar	هُمَا مَدَّتَا O ikisi uzattı	هِيَ مَدَّتْ O uzattı	Gâibe
أَنْتُمْ مَدَدْتُمْ Sizler uzattınız	أَنْتُمَا مَدَدْتُمَا Siz ikiniz uzattınız	أَنْتَ مَدَدْتَ Sen uzattın	Muhâtab
أَنْتِنَّ مَدَدْتُنَّ Sizler uzattınız	أَنْتُمَا مَدَدْتُمَا Siz ikiniz uzattınız	أَنْتِ مَدَدْتِ Sen uzattın	Muhâtaba
نَحْنُ مَدَدْنَا Biz uzattık		أَنَا مَدَدْتُ Ben uzattım	Mutekellim

Muda‘‘af Fiilin Muzâri Çekimi

Muda‘‘af fiilin muzâri formu, sâlim fiilin muzari formundan farklıdır. İkinci ve üçüncü harflerin (‘aynu’l-fi‘l’in ve lâmu’l-fi‘l’in) aynı olması dolayısıyla tek harfe indirgenip şeddelenmesi (idgâm) sonucu, muzâride en önemli hareke olan ‘aynu’l-fi‘l’in harekesi fâu’l-fi‘l’e aktarılır. Dolayısıyla muda‘‘af fiillerin muzârilerinde ‘aynu’l-fi‘l’lerin harekeleri birinci harfin, yani fâu’l-fi‘l’in üstünde görünür. Örnek:

1. مَدَّ fiili birinci kalıptandır. Dolayısıyla aslı (مَدَدٌ - مَدُّ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu مَدَّ olurken, muzâri formu يَمُدُّ biçimini alır.

2. فَرَزَ fiili ikinci kalıptandır. Dolayısıyla aslı (فَرَزَ - يَفْرُزُ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu فَرَزَ olurken, muzâri formu يَفْرِزُ biçimini alır.

3. مَلَأَ fiili üçüncü kalıptandır. Dolayısıyla aslı (مَلَأَ - يَمْلَأُ) biçimindedir. İdgâm uygulandığında mâzî formu مَلَأَ olurken, muzâri formu يَمْلَأُ biçimini alır.

Muda‘‘af fiilin muzârisindeki bu yapısal fark kavrandıktan sonra, herhangi bir muda‘‘af fiilin muzâri çekiminin, sâlim bir fiilin muzâri çekiminden pek bir farkı olmadığını fark edeceksiniz. Şimdi aşağıdaki çekim tablosunda, birinci kalıptan olan مَدَّ fiilinin muzâri çekimini inceleyelim:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ يَمُدُّونَ Onlar uzatıyorlar, uzatırlar	هُمَا يَمُدُّانِ O ikisi uzatıyor, uzatır	هُوَ يَمُدُّ O uzatıyor, uzatır	Gâib
هُنَّ يَمُدُّنَ / يَمُدُّونَ Onlar uzatıyorlar, uzatırlar	هُمَا تَمُدُّانِ O ikisi uzatıyor, uzatır	هِيَ تَمُدُّ O uzatıyor, uzatır	Gâibe
أَنْتُمْ تَمُدُّونَ Sizler uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتُمَا تَمُدُّانِ Siz ikiniz uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتَ تَمُدُّ Sen uzatıyorsun, uzatırsın	Muhâtab

أَنْتُمْ تَمُدُّونَ / تَمُدُّنَ Sizler uzatıyorsunuz, Uzatırsınız	أَنْتُمَا تَمُدَّانِ Siz ikiniz uzatıyorsunuz, uzatırsınız	أَنْتِ تَمُدِّينَ Sen uzatıyorsun, uzatırsın	Muhâtaba
نَحْنُ نَمُدُّ Biz uzatıyoruz, uzatırız		أَنَا أَمُدُّ Ben uzatıyorum, uzatırım	Mutekellim

Muda‘‘af Fiilin Olumsuz Çekimi

Mâzî olumsuz

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمَّ مَا مَدَّوْا Onlar uzatmadılar	هُمَا مَا مَدَّا O ikisi uzatmadı	هُوَ مَا مَدَّ O uzatmadı	Gâib
هُنَّ مَا مَدَدْنَ Onlar uzatmadılar	هُمَا مَا مَدَّتَا O ikisi uzatmadı	هِيَ مَا مَدَّتْ O uzatmadı	Gâibe
أَنْتُمْ مَا مَدَدْتُمْ Sizler uzatmadınız	أَنْتُمَا مَا مَدَدْتُمَا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتِ مَا مَدَدْتِ Sen uzatmadın	Muhâtab
أَنْتُنَّ مَا مَدَدْتُنَّ Sizler uzatmadınız	أَنْتُمَا مَا مَدَدْتُمَا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتِ مَا مَدَدْتِ Sen uzatmadın	Muhâtaba
نَحْنُ مَا مَدَدْنَا Biz uzatmadık		أَنَا مَا مَدَدْتُ Ben uzatmadım	Mutekellim

لَمْ ile Olumsuz Mâzî:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَمْ يَمُدُّوا Onlar uzatmadılar	هُمَا لَمْ يَمُدَّا O ikisi uzatmadı	هُوَ لَمْ يَمُدِّ (لَمْ يَمُدُّ) O uzatmadı	Gâib
هُنَّ لَمْ يَمُدْنَ / لَمْ يَمُدْنَ Onlar uzatmadılar	هُمَا لَمْ تَمُدَّا O ikisi uzatmadı	هِيَ لَمْ تَمُدِّ O uzatmadı	Gâibe
أَنْتُمْ لَمْ تَمُدُّوا Sizler uzatmadınız	أَنْتُمَا لَمْ تَمُدَّا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتَ لَمْ تَمُدِّ (لَمْ تَمُدِّ) Sen uzatmadın	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَمْ تَمُدْنَ / لَمْ تَمُدْنَ Sizler uzatmadınız	أَنْتُمَا لَمْ تَمُدَّا Siz ikiniz uzatmadınız	أَنْتِ لَمْ تَمُدِّي Sen uzatmadın	Muhataba
نَحْنُ لَمْ نَمُدَّ Biz uzatmadık		أَنَا لَمْ أَمُدِّ Ben uzatmadım	Mutekellim

Muzâri Olumsuz

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَا يَمُدُّونَ Onlar uzatmıyorlar, uzatmazlar	هُمَا لَا يَمُدَّانِ O ikisi uzatmıyor, uzatmaz	هُوَ لَا يَمُدُّ O uzatmıyor, uzatmaz	Gâib
هُنَّ لَا يَمُدْنَ / لَا يَمُدْنَ Onlar uzatmıyorlar, uzatmazlar	هُمَا لَا تَمُدَّانِ O ikisi uzatmıyor, uzatmaz	هِيَ لَا تَمُدِّ O uzatmıyor, uzatmaz	Gâibe
أَنْتُمْ لَا تَمُدُّونَ Sizler uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتُمَا لَا تَمُدَّانِ Siz ikiniz uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتَ لَا تَمُدُّ Sen uzatmıyorsun, uzatmazsın	Muhâtab

أَنْتُمْ لَا تَمُدُّنَ / تَمُدُّنَ Sizler uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتُمَا لَا تَمُدَّانِ Siz ikiniz uzatmıyorsunuz, uzatmazsınız	أَنْتِ لَا تَمُدِّينَ Sen uzatmıyorsun, uzatmazsın	Muhâtaba
نَحْنُ لَا نَمُدُّ Biz uzatmıyoruz, uzatmayız		أَنَا لَا أَمُدُّ Ben uzatmıyorum, uzatmam	Mutekellim

MUDA‘AF FİLLERDE EMİR VE NEHİY ÇEKİMİ

Muda‘af Fiilin Emr-i Hâzır Çekimi

1. Fiilin ikinci şahıs muzârisi (eril) alınır: أَنْتَ تَمُدُّ

2. Baştaki muzâraat harfî atılır: مُدُّ

3. Baştaki muzâraat harfî atıldıktan sonra ardından gelen harf (burada –mim- harfi) harekeli olduğu için okunabiliyor, bu yüzden başa elif getirilmesine gerek bulunmuyor.

4. Son işlem olarak fiilin sonu cezm edilir: مُدَّ (Burada şeddenin üstündeki damme harekesinin fethaya dönüştüğünü ve bunun bir cezm alâmeti olduğunu unutmamalıyım.

Emr-i hâzır bulma kuralını, ikinci şahsa ait diğer formlar üzerinde de uygulayacak olursak, şöyle bir sonuç elde ederiz.

مُدَّا	←	أَنْتُمَا تَمُدَّانِ
مُدَّوَا	←	أَنْتُمْ تَمُدُّونَ
مُدِّي	←	أَنْتِ تَمُدِّينَ
مُدَّا	←	أَنْتُمَا تَمُدَّانِ
أَمُدُّنَ / مُدِّنَ	←	أَنْتُمْ تَمُدُّونَ / تَمُدِّنَ

Buna göre, bir muda‘af fiil olan مُدَّ fiilinin emr-i hâzır kipinin çekimini şu şekilde düzenleyebiliriz:

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ مُدَّوَا Sizler uzatınız	أَنْتُمَا مُدَّا Siz ikiniz uzatın	أَنْتَ مُدَّ (أُمْدُدْ) Sen uzat	Muhâtab
أَنْتُنَّ مُدَّنَ (أُمْدُدْنَ) Sizler uzatınız	أَنْتُمَا مُدَّا Siz ikiniz uzatın	أَنْتِ مُدِّي Sen uzat	Muhâtaba

Muda‘af Fiilin Nehy-i Hâzır Çekimi

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ لَا تَمُدُّوَا Sizler uzatmayınız	أَنْتُمَا لَا تَمُدَّا Siz ikiniz uzatmayın	أَنْتَ لَا تَمُدُّ (لَا تَمُدُّدْ) Sen uzatma	Muhâtab
أَنْتُنَّ لَا تَمُدَّنَ (لَا تَمُدُّدْنَ) Sizler uzatmayınız	أَنْتُمَا لَا تَمُدَّا Siz ikiniz uzatmayın	أَنْتِ لَا تَمُدِّي Sen uzatma	Muhâtaba

Muda‘af Fiilin Emr-i Gâib Çekimi

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لِيَمُدُّوَا Onlar uzatsınlar	هُمَا لِيَمُدَّا O ikisi uzatsın	هُوَ لِيَمُدُّ (لِيَمُدُّدْ) O uzatsın	Gâib
هُنَّ لِيَمُدَّنَ (لِيَمُدُّدْنَ) Onlar uzatsınlar	هُمَا لِيَمُدَّا O ikisi uzatsın	هِيَ لِيَمُدُّ O uzatsın	Gâibe

Muda‘af Fiilin Nehy-i Gâib Çekimi

Çoğul (Cem‘)	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
هُمْ لَا يَمُدُّوَا Onlar uzatmasınlar	هُمَا لَا يَمُدَّا O ikisi uzatmasın	هُوَ لَا يَمُدُّ (لَا يَمُدُّدْ) O uzatmasın	Gâib

<p>هٰنّ لآ يَمْدُنَ (لآ يَمْدُنَ)</p> <p>Onlar uzatmasınlar</p>	<p>هما لآ تَمْدَا</p> <p>O ikisi uzatmasın</p>	<p>هي لآ تَمْدَّ</p> <p>O uzatmasın</p>	<p>Gâibe</p>
---	--	---	--------------